

LA LLENGUA*

Maria Corominas Piulats

Departament de Periodisme
i de Ciències de la Comunicació
(Universitat Autònoma de Barcelona)

* Aquest capítol conté els resultats de la primera fase de la investigació titulada “El català als mitjans de comunicació a Catalunya (Premsa, ràdio, televisió, Internet, indústries culturals) (2001-2003)”, realitzada en el marc del programa de recerca de l’Institut d’Estudis Catalans. L’equip de recerca, amb Maria Corominas com a investigadora principal, ha estat integrat per Montse Bonet, Xavier Rosiñol, José Joaquín Blasco i Josep Àngel Guimerà.

Els primers anys dos mil, la llengua catalana ha guanyat presència als mitjans de comunicació per bé que continua darrere del castellà, tot i l’augment de la dotació de les polítiques de foment. El català s’ha incrementat a la ràdio generalista, s’ha reforçat a Internet i conserva el predomini a la premsa comarcal i a les ràdios i televisions locals. Davant d’això, la penetració als grans mitjans és menor, amb una feblesa molt rellevant en el sector cinematogràfic i un pes baix als mitjans vinculats a grups d’implantació estatal.

A Catalunya, a partir de la transició democràtica, es va posar en marxa la normalització de l'ús del català als mitjans com una de les àrees fonamentals de la política lingüística

La proporció del mercat en català ha passat del 26,24% (25,8% si es compta la difusió global), el 1999, al 25,4 (24,7%), el 2001

1. Introducció

La dimensió lingüística és un dels aspectes centrals de tot sistema comunicatiu, i adquireix una rellevància particular en els casos on hi ha més d'una comunitat lingüística, ja que, difícilment, les diverses llengües es troben en situació social d'igualtat¹: a les societats contemporànies els mitjans de comunicació són instruments imprescindibles per a l'extensió i el manteniment de les llengües; per tant, l'ús de les diverses llengües i les condicions en què es fa en aquests mitjans es converteixen en una qüestió vital.

A Catalunya, a partir de la transició democràtica, es va posar en marxa la normalització de l'ús del català als mitjans com una de les àrees fonamentals de la política lingüística. Aquesta política ha portat el català a una situació de "normalitat", en el sentit de normalitzar-ne la presència en diversos àmbits, però sobretot a la ràdio i la televisió –a les públiques des dels anys vuitanta, a les de concessió des de final dels noranta. En el camp de la premsa, ha estat la iniciativa privada –primer des de l'anomenada premsa local i comarcal; a final dels noranta, amb la doble versió lingüística d'*El Periódico de Catalunya* i *Segre*; els primers dos mil, amb *El 9 Esportiu de Catalunya*, que significa la incorporació per primera vegada des de 1939 del català en la premsa diària esportiva– la promotora principal d'aquesta acció, que ha portat al que s'ha anomenat normalització del català en la premsa de quiosc. En tots aquests casos, la "normalització" del català no ha canviat la situació dominant del castellà, que almenys en termes d'oferta, manté una primera posició. En cinema, i malgrat els esforços dedicats –per exemple, els 1.125.828,49 euros que el Departament de Cultura (2001 i 2002a) va destinar el 2001 per a l'estrena de llargmetratges en versió catalana, augmentant els 770.659,79 que hi havia dedicat el 2000–, *normalment* la presència del català és excepcional. A Internet, on havia començat la convivència entre tres llengües –castellà, català i anglès–, els primers anys dos mil sembla que es reforça la situació del català i del castellà en detriment de l'anglès, de manera més semblant al que passa als altres mitjans.

2. Situació dels mitjans

2.1. Premsa

La recessió que, els primers anys dos mil, afecta la premsa impresa en general, a Catalunya incideix especialment en les publicacions diàries d'informació general editades en llengua catalana. En termes de difusió global, es redueixen tant el nombre d'exemplars venuts de diaris majoritàriament o exclusivament en llengua castellana com en català, però la proporció és diferent (vegeu les taules 1 i 2). En xifres absolutes, entre 1999 i 2001, al Principat es venen 10.388 exemplars menys en català i 11.178 en castellà, però en termes relatius això representa una reducció del 6,8% de les vendes en català per només un 2,6% en castellà. En altres paraules, la proporció del mercat en català ha passat del 26,24% (25,8% si es compta la difusió global), el 1999, al 25,4 (24,7%), el 2001, relativitzant una mica, doncs, l'impacte del pas a la doble edició

(1) Aquí cal recordar que el bilingüisme, entès com el domini igual de dues llengües, és una capacitat dels *individus*, no pas de les societats.

Taula 1. Difusió de la premsa diària d'informació general editada a Catalunya en català (1999-2001)

Capçalera	Difusió a Catalunya				Difusió global			
	2001	2000	1999	+/- 99-01	2001	2000	1999	+/- 99-01
<i>El Periódico de Catalunya</i> ^A	64.834	70.690	75.999	-14,7%	66.435	72.310	77.773	-14,6%
<i>Avui</i>	29.566	29.709	30.646	-3,5%	30.628	30.774	31.840	-3,8%
<i>El Punt</i>	22.988	23.000	22.909	+0,3%	23.083	23.132	22.960	+0,5%
<i>Regió 7</i>	8.928	9.212	9.205	-3,0%	9.005	9.257	9.252	-2,7%
<i>Diari de Girona</i>	7.834	6.864	6.589	+18,9%	7.915	6.934	6.675	+18,6%
<i>Segre</i> ^A	5.813	5.667	5.248	+10,8%	5.847	5.706	5.359	+9,1%
<i>El 9 Punt</i> ^B	2.474	2.228	2.229	+11,0%	2.474	2.228	2.229	+11%
Total	142.437	147.370	152.825	-6,8%	145.387	150.341	156.088	-6,8%

^A Edició en català.

^B Abans *El 9 Nou* (Vallès Occidental).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Oficina de Justificació de la Difusió (OJD).

Taula 2. Difusió de la premsa diària d'informació general editada a Catalunya en castellà totalment o majoritàriament (1999-2001)

Capçalera	Difusió a Catalunya				Difusió global			
	2001	2000	1999	+/- 99-01	2001	2000	1999	+/- 99-01
<i>La Vanguardia</i>	185.583	179.942	192.038	-3,4%	198.337	191.673	205.126	-3,3%
<i>El Periódico de Catalunya</i> ^A	95.007	105.896	113.784	-16,5	100.155	111.941	117.147	-14,5
<i>Diari de Tarragona</i>	14.251	14.069	13.709	+3,9%	14.350	14.170	13.838	+3,7%
<i>Segre</i> ^A	7.366	7.770	7.761	-5,1%	7.402	7.816	8.168	-9,4%
<i>Diari de Sabadell</i>	5.920	6.151	6.087	-2,7%	5.955	6.189	6.123	-2,7%
<i>Diari de Terrassa</i>	5.449	5.435	5.324	+2,3%	5.496	5.472	5.362	+2,5%
<i>La Mañana</i>	5.418	5.606	5.209	+4,0%	5.967	6.221	5.681	+5,0%
<i>El País</i> ^B	56.414	57.156	54.778	+3,0%	62.436	63.345	60.594	+3,0%
<i>El Mundo del siglo XXI</i> ^B	18.087	18.075	17.175	+5,3%	18.052	18.551	17.155	+5,2%
<i>ABC</i> ^B	10.967	11.824	9.847	+11,4%	10.945	11.830	9.825	+11,4%
<i>La Razón</i> ^C	13.850	8.631	3.778	+266,6%	13.850	—	—	—
Total	418.312	420.555	429.490	-2,6%	442.945	437.208	449.019	-1,3%

^A Edició en castellà.

^B Edició de Catalunya d'aquestes publicacions estatals.

^C No hi ha edició de Catalunya. Difusió a Catalunya de l'edició estatal d'aquesta publicació.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Oficina de Justificació de la Difusió (OJD).

—en català i en castellà— que, el 1997, van introduir *El Periódico de Catalunya* i *Segre*.

Tot i això, en relació amb aquests dos rotatius cal notar el comportament diferent de les dues edicions. Sempre entre 1999 i 2001, *El Periódico* perd més en les vendes a Catalunya de l'edició en castellà, tant en valors absoluts (-18.777 exemplars davant de -11.165 en català) com relatius (-16,5% i -14,7%). *Segre*, per la seva banda, guanya 565 exemplars (+10,8%) en català i en perd 395 (-5,1%) en castellà.

Un dels fets més rellevants que s'han produït a Catalunya –i, des del punt de vista lingüístic, també als Països Catalans– en l'àmbit de la premsa, els inicis dels anys dos mil, és la constitució de Comit

Taula 3. Audiència de premsa diària a Catalunya (1999-2001)

Capçalera	2001	2000	1999	Variació 99-01 (Lectors / %)
<i>El Periódico de Catalunya</i>	705.640	759.000 ^A	790.000	-84.360/-3,92
<i>La Vanguardia</i>	599.010	599.000	584.000	-15.010/-2,6
<i>El País</i>	191.897	185.000	200.000	-8.103/-4,1
<i>Metro Directe</i>	354.000	—	—	—
<i>20 Minutos de Barcelona y m@s</i>	188.000	119.000	—	—
<i>El Punt</i>	115.000	127.000	132.000	-17.000/-12,9
<i>Avui</i>	92.000	105.000	103.000	-11.000/-10,7
<i>Segre</i>	—	82.000	82.000	—
<i>Diari de Tarragona</i>	—	75.000	79.000	—
<i>Regió 7</i>	—	40.000	63.000	—
<i>Diari de Sabadell</i>	—	47.000	44.000	—
<i>Diari de Girona</i>	—	27.000	41.000	—
<i>El Mundo del siglo XXI</i>	120.396	49.000	34.000	+86.396/+254,1
<i>La Mañana</i>	—	29.000	24.000	—
<i>Diari de Terrassa</i>	—	39.000	24.000	—
<i>ABC</i>	14.436	19.000	—	—

^A Suma d'*El Periódico de Catalunya* i *El Periódico de Aragón*.

Font: *Noticias de la comunicación*, núm. 208, pàg. 116-117, a partir de dades d'EGM (audiència acumulada entre octubre i maig) i *El País* (2002).

En termes d'audiència, també s'observa una tendència a la reducció creixent entre 1999 i 2000 i entre 2000 i 2001, tal com reflecteix la taula 3, a partir de les dades disponibles.

En relació amb l'estructura, un dels fets més rellevants que s'han produït a Catalunya –i, des del punt de vista lingüístic, també als Països Catalans– en l'àmbit de la premsa, els inicis dels anys dos mil, és una operació empresarial. Les empreses editores de vuit capçaleres –*El Punt*, *Segre*, *Regió 7*, *El 9 Nou*, *Diari d'Andorra*, *Diari de Balears*, *El 3 de Vuit* i *L'Hora del Garraf*– i la publicació electrònica VilaWeb van signar un acord d'aliança, el juny de 2001, per a la constitució de Comit (Coordinadora de Mitjans, S.L.). Entre d'altres iniciatives, i a més de la distribució conjunta del suplement *Presència*, el gener de 2002 Comit va posar en marxa el primer diari esportiu en català, *El 9 Esportiu de Catalunya*, que es distribueix conjuntament amb els diaris del grup i a les zones on no arriben es ven sol. Aquest diari va significar la incorporació de la premsa en català en un espai –els diaris d'informació esportiva– que, fins al moment, era exclusivament en castellà².

En canvi, pel que fa a la premsa diària especialitzada en economia, la situació es mantenia, amb l'edició a Catalunya de tres capçaleres editades en castellà que, conjuntament, hi difonien 16.416 exemplars, el 1999, i 15.336, el 2001 (*Expansión*, *Cinco Días* i *La Gaceta de los Negocios*).

(2) En total, els dos diaris esportius editats a Catalunya (*Sport* i *Mundo deportivo*) més els dos esportius inicialment editats a Madrid (*Marca* i *As*) difonien al Principat 162.402 exemplars, el 1999, i 171.088, el 2001.

Taula 4. Difusió de setmanaris locals i comarcals editats a Catalunya (1999-2001)

Capçalera	Periodicitat	Difusió 2001	Difusió 2000	Difusió 1999
<i>El 9 Nou</i> (Osona i Ripollès)	Bisetmanal	9.002	9.337	9.326
<i>El 9 Nou</i> (Vallès Oriental)	Bisetmanal	4.357	4.313	4.257
<i>Diari de Vilanova</i>	Setmanal	6.244	6.120	5.939
<i>El 3 de Vuit</i>	Setmanal	5.954	5.963	6.035
<i>La Veu de l'Anoia</i>	Setmanal	5.309	5.604	5.240
<i>Setmanari de l'Alt Empordà</i>	Setmanal	3.578	3.432	3.379
<i>La Comarca d'Olot</i>	Setmanal	3.499	3.489	3.367
<i>Hora Nova</i>	Setmanal	2.274	2.330	2.315
<i>L'Eco de Sitges</i>	Setmanal	1.989	1.886	1.772
<i>Nova Tàrraga</i>	Setmanal	1.350	1.367	1.366
<i>Àncora</i>	Setmanal	1.319	1.284	1.181
<i>Forja</i>	Setmanal	1.093	1.111	1.144
<i>Vida</i>	Setmanal	—	1.096	1.011
<i>Setmanari Montbui</i>	Setmanal	917	911	864
Total		46.885	48.243	47.196

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'OJD.

*El català
és majoritari
en l'àmbit
de la premsa
gratuïta*

Quant als setmanaris, n'hi ha cinc que s'editen en català: *Catalunya Cristiana*, d'informació religiosa i amb una difusió de 7.121 exemplars, el 2001, segons OJD; *Dossier Econòmic*, especialitzat en economia i amb una difusió de més de 8.000 exemplars el 2001 (DGPL, 2002: 88), augmentada el 2002 en què es distribueix també amb les publicacions de Comit; *El Temps*, editat a València però amb difusió a tots els Països Catalans i amb un tiratge d'uns 20.000 exemplars; *El Triangle*, també d'informació general i amb un tiratge d'uns 15.000 exemplars, i *El Punt del País Valencià*.

El panorama de les revistes en català es completa amb una sèrie de quinzenals, mensuals, bimestrals, trimestrals, quadrimestrals i semestral, integrats –juntament amb els cinc setmanaris esmentats– a l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC). L'APPEC aplega, el 2002, un centenar de publicacions, amb una audiència estimada per la pròpia associació d'uns dos milions i mig de lectors³.

El català és majoritari en l'àmbit de la premsa gratuïta. En termes de capçaleres, el 64,8% de les 54 publicacions identificades el 2000 eren monolingües en català o quasi (amb una presència del 95-98%). El 2001, la proporció pujava al 67,4% (31 publicacions sobre 46). Tots dos anys, només en sis casos –que coincidien amb les publicacions amb el percentatge més baix de continguts redaccionals– la presència de la llengua catalana era inferior al 50%.

També en termes de distribució o tiratge, els 797.778 exemplars de les publicacions gratuïtes en català (468.245 setmanals, 127.700 quinzenals i 201.833 mensuals) de 1999 representaven el 64% del total, mentre que l'any 2001, amb 935.788 exemplars (486.411 setmanals, 183.902 quinzenals i 265.475 mensuals), el percentatge baixava al 57,5%.

(3) Font: Lesrevistes.com [En línia]:
<<http://www.lesrevistes.com/index.html>>
[Consulta: novembre de 2002]

Taula 5. Presència del català a la premsa gratuïta editada a Catalunya (1999-2001)

Capçalera	Distribució (OJD)				Català %	Contingut redaccional %
	1999	2000	2001	+/- 99-01		
Periodicitat diària ^B						
L'Actualitat de Granollers	—	3.558	—	—	100	60
Metro Directe (Barcelona)	—	—	164.181	—	50	70
20 Minutos de Barcelona y m@s	—	—	110.049	—	50	70
Periodicitat setmanal						
Revenda	59.862	59.738	59.764	-0,16	100	60
Claxon Tarragona	50.018	50.001	50.002	-0,03	100	60
Espais 7	40.031	40.071	40.158	+0,31	100	60
El Mercat de Girona	39.947	41.337	40.909	+2,41	100	25
Cap Gros	32.012	32.121	32.020	+0,02	100	35
Claxon Garraf-Penedès	29.990	30.010	30.005	+0,05	100	50
El Punt de Venda Gironès/ Pla de l'Estany	28.433	33.870	46.166	+62,33	100	30
La Fura	24.313	24.534	24.841	+2,17	100	50
Més! Osona	—	20.000 ^A	20.000 ^A	=	100	35
Reclam Osona/Ripollès/Selva	19.835	19.786	21.854	+10,18	100	15
El Punt de Venda Alt Empordà	18.988	14.801	14.299	-24,67	100	30
El Punt de Venda La Selva	18.590	12.493	13.483	-27,47	100	30
El Punt de Venda Baix Empordà	17.771	16.731	21.850	+22,95	100	30
El Sac comercial	14.950	14.860	12.734	-14,82	100	30
Tot Sant Cugat	15.127	15.071	15.398	+1,79	100	50
El 29	13.775	16.660	—	—	100	40
El Punt de Venda Garrotxa/ Ripollès	12.513	11.592	10.840	-13,37	100	30
Tot Mataró i Maresme	32.090	32.062	32.088	-0.01	95	30
El Mercat de Lleida	44.990	44.971	43.798	-2,65	90	45
El Mercat de Terrassa	44.890	43.219	39.891	-11,14	90	30
El Mercat de Sant Boi	28.394	28.027	—	—	90	40
Tot Cerdanyola	9.957	9.803	9.806	-1,52	80 ^D	40
Flash Empordà-Costa Brava	—	18.436	18.920	+2,62 ^C	60	5
Mollet a Mà	—	9.036	—	—	60	40
Aquí. L'Hospitalet i el Baix Llobregat	64.721	64.736	67.954	+4,99	50	40
Magazine Vallès	23.980	14.295	—	—	50	50
Flash Vallès Occidental	46.682	47.347	38.701	-17,10	30	5
Flash Maresme, Blanes i Lloret	42.184	40.003	35.448	-15,97	30	5
Flash Vallès Oriental	27.324	28.827	25.471	-6,78	25	5
El Pregó del Vallès	19.028	19.320	19.818	+4,15	20	10
El Pregó de Terrassa	18.561	19.219	19.776	+6,54	20	10
Flash Barcelonès Nord	42.072	42.611	35.834	-14,82	15	5

Taula 5. Presència del català a la premsa gratuïta editada a Catalunya (continuació)

Capçalera	Distribució (OJD)				Català %	Contingut redaccional %
	1999	2000	2001	+/- 99-01		
Periodicitat quinzenal						
Claxon Lleida	48.018	47.978	48.891	+1,82	100	50
Claxon Terrassa	—	45.000 ^A	—	—	100	50
Claxon Manresa	39.982	39.978	39.989	+0,02	100	50
Medicampus	39.700	39.855	39.818	+2,98	100	60
Viari	—	—	25.217	—	100	65
Claxon Baix Llobregat edició Sud	—	29.976	29.987	+0,03	100	50
Periodicitat mensual						
Teatre BCN ^E	83.944	134.943	134.943	+60,75	100	70
Freqüència	40.968	39.708	39.967	-2,44	100	60
Secundèria	28.223	29.530	29.900	+5,94	100	70
Reclam La Cerdanya	15.167	15.867	15.617	+2,97	100	15
Pànxing de la Cerdanya	14.170	14.617	15.534	+9,62	100	50
Pànxing Berguedà	12.214	12.285	12.464	+2,05	100	45
L'Ham	7.147	7.108	7.088	-0,82	100	40
Mataró Report	—	5.076	4.991	-1,67 ^C	100	70
Els Colors del Pla de l'Estany	—	4.951	4.971	+0,43 ^C	100	30
Tot Caldes Montbui	—	2.081	—	—	100	40
Ebre Exprés	—	1.989	—	—	98	45
La Marina	5.916	5.940	—	—	70	75
Revista Barcelona	30.314	30.731	33.559	+10,70	50	30
Terrassa Societat	—	49.274	29.498	-40,13	50	50

^A Distribució gratuïta controlada per l'OJD.^B De dimarts a divendres, el primer cas, i de dilluns a divendres, els altres dos.^C Variació 2000-2001.^D 15% en castellà i 5% en anglès.^E Des d'octubre de 2000, un 80,13% dels exemplars es distribueix amb *El Periódico de Catalunya*.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'OJD i de l'Associació Catalana de Premsa Gratuïta (ACPG).

Aquesta diferència s'explica, sobretot, pel pes que tenen els 274.230 exemplars que corresponen, conjuntament, a les dues publicacions de periodicitat diària que apareixen i que declaren un 50% de continguts redaccionals en català (*Metro Directe* i *20 minutos de Barcelona y m@s*), ja que el nombre d'exemplars en català augmenta a totes les altres periodicitats, almenys en xifres absolutes. En termes relatius, i a banda dels quinzenals on totes les publicacions són en català, el percentatge d'exemplars de setmanaris en català creix del 53,1% de tots els d'aquesta periodicitat l'any 1999 al 57,8% de 2001. En els mensuals, en el mateix període, i per bé que es manté majoritari baixa del 84,8% al 80,8%.

La premsa local i comarcal també és majoritàriament en català, fet que confirma la tendència observada des dels anys vuitanta i refermada els noranta. Així, són en català els dos bisetmanals i els onze o, segons l'any, dotze setmanaris amb control d'OJD que estan quasi estabilitzats amb una difusió conjunta d'uns 47.000 exemplars (vegeu la taula 4).

La premsa local i comarcal també és majoritàriament en català, fet que confirma la tendència observada des dels anys vuitanta i refermada els noranta

Taula 6. Audiència de ràdio generalista a Catalunya (2000-2002)

Cadena	Mitjana 2002	Mitjana 2001	Mitjana 2000	Variació 2000-2002
Emissores en català				
Catalunya Ràdio	556.000	581.000	575.000	-19.000/-3,3%
COMRàdio	68.000	110.000	85.000	-17.000/-20%
Ona Catalana ^A	74.000	58.000	—	—
RAC 1 ^B	76.000	35.000	—	—
RNE Ràdio 4	4.000	16.000	14.000	-10.000/-250%
Total	778.000	800.000	674.000	+104.000/+15,4%
Emissores que emeten majoritàriament en castellà				
Cadena SER	422.000	421.000	408.000	+14.000/+3,4%
Onda Cero Radio	291.000	415.000	324.000	-33.000/-10,2%
RNE Radio 1	198.000	216.000	246.000	-48.000/-24,2%
COPE	134.000	137.000	241.000	-107.000/-44,4%
Total	1.045.000	1.189.000	1.219.000	-174.000/-14,3%

^A Els dos primers quadrimestres emetia per a la demarcació de Girona (a través de Ràdio Ripoll, Ràdio Olot, Ràdio Pirineus, Ràdio Costa Brava i Ona Girona) i va registrar 4.000 oients en la primera onada de l'EGM de 2000 (febrer-març) i 2.000 en la segona (abril-maig). Des de l'11 de setembre de 2000, emet per a tot Catalunya per mitjà de catorze emissores. La tercera onada de l'EGM de 2000 (setembre-novembre) li donava 74.000 oients. La mitjana de les tres onades (oients acumulats l'any 2000) és de 27.000.

^B Va començar a emetre l'1 de maig de 2000. Només registra oients la tercera onada de l'EGM de 2000 (17.000).

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EGM.

2.2. Ràdio

Els primers anys dos mil, l'audiència de ràdio generalista a Catalunya tendeix a l'estabilitat: d'1.893.000 oients, el 2000, a 1.823.000, el 2002, passant per 1.989.000, el 2001. En aquest context, però, es produeix un augment significatiu de l'escolta de la ràdio en català. D'acord amb les xifres de la taula 6, la proporció d'oients d'emissores en català sobre el total d'oients de la ràdio generalista a Catalunya passa d'un 35,6%, el 2000, a un 40,22%, el 2001, i a un 42,7%, el 2002. Aquest creixement s'explica, sobretot, perquè el 2001 és el primer any de funcionament de les dues noves cadenes d'emissores comercials (Ona Catalana i RAC 1). D'altra banda, també resulta significatiu que el creixement de l'escolta en català (+104.000) es correspongui amb la pèrdua d'audiència de les emissores que utilitzen majoritàriament el castellà (-174.000). A l'espera d'una sèrie més àmplia de dades, aquestes xifres suggereixen un possible transvasament d'oients.

Quant a la ràdio especialitzada, l'audiència global al Principat tendeix a disminuir: de 2.026.000 oients (any 2000) a 1.894.000 (2002), passant per 1.836.000 (2001). En aquest context, baixa especialment l'audiència de la ràdio que anomenem en català, tot i que cal tenir en

La proporció d'oients d'emissores en català sobre el total d'oients de la ràdio generalista a Catalunya passa d'un 35,6%, el 2000, a un 40,22%, el 2001, i a un 42,7%, el 2002

Taula 7. Audiència de ràdio especialitzada a Catalunya (2000-2002)

Cadena	Mitjana 2002	Mitjana 2001	Mitjana 2000	Variació 2000-2002
Emissores en català				
Flaix FM	198.000	239.000	309.000	-111.000/-35,9%
RAC 105 FM	62.000	86.000	99.000	-37.000/-59,6%
Flaixbac	140.000	78.000	81.000	+59.000/+72,8%
Catalunya Música	23.000	32.000	20.000	+3.000/+ 15%
Ona Música	29.000	37.000	65.000	-36.000/-55,4%
Ràdio Estel	11.000	29.000	24.000	-13.000/-54,2%
RKOR ^A	—	—	59.000	—
Catalunya Informació	148.000	148.000	127.000	+21.000/+16,5%
Catalunya Cultura	10.000	3.000	11.000	-1.000/-9,1%
Total	621.000	652.000	795.000	-174.000/-21,9%
Emissores que emeten majoritàriament en castellà				
40 Principales	344.000	374.000	388.000	-44.000/-11,3%
Radio Tele-Taxi	252.000	238.000	166.000	-86.000/+51,8%
Cadena Dial	161.000	144.000	150.000	+11.000/+7,3%
Cadena 100	99.000	83.000	98.000	+1.000/+1,0%
M80 Radio	68.000	78.000	81.000	-13.000/+16,0%
Radio Club 25	93.000	68.000	165.000	-72.000/-43,6%
RNE Radio 5				
Todo Noticias	37.000	55.000	66.000	-29.000/-43,9%
RM Radio	82.000	72.000	52.000	+30.000/+57,7%
RNE Radio 3	52.000	36.000	39.000	+13.000/+33,3%
Sinfo Radio ^B	—	15.000	11.000	—
Máxima FM	37.000	—	—	—
RNE Radio Clásica	13.000	11.000	9.000	+4.000/+44,4%
Europa FM	35.000	10.000	6.000	—
Total	1.273.000	1.184.000	1.231.000	+42.000/+3,4%

^A Va deixar d'emetre el setembre de 2001. La tercera onada se li comptabilitzen 0 oients.

^B Substituïda, el 2002, per Máxima FM.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EGM.

compte que en ràdio especialitzada s'hi integren majoritàriament emissores amb continguts musicals, sense presència d'aquesta llengua. D'una banda, perd 174.000 oients en xifres absolutes, mentre que l'audiència d'aquest tipus de ràdio en castellà en guanya 42.000. D'aquesta manera, la proporció d'audiència en català baixa de forma continuada: d'un 39,24%, el 2000, a un 35,51%, el 2001, i un 32,8%, el 2002.

En termes d'oferta, les emissores públiques emeten majoritàriament en català. Així, són exclusivament en català –amb l'excepció de la música– les emissores de la Generalitat (Catalunya Ràdio, Catalunya Música, Catalunya Informació i Catalunya Cultura), Ràdio 4 de RNE i

L'estudi de les graelles de programació posa de manifest que, de forma molt estesa, les emissores vinculades a cadenes amb implantació estatal emeten en català els temps de desconexió

Les emissores de la CCRTV augmenten el seu pes d'un 89,5% de l'oferta en català, el 2000-2001, a un 90,4%, el 2001-2002, mentre que les de RTVE disminueixen d'un 8% a un 7,1% i les privades es mantenen en un 2,4%

COMRàdio, iniciativa de ràdio pública promoguda pel Consorci de Comunicació Local, en la qual hi ha més d'un centenar d'emissores municipals consorciades.

Precisament, en relació amb les emissores municipals de ràdio, la normativa preveu que, si bé difondran majoritàriament en català, poden tenir en compte la situació sociolingüística concreta de la població. La presència del català és dominant en aquestes emissores. Així, segons dades de la Direcció General de Mitjans Audiovisuals (DGPL, 2002: 82), un 63,1% de les 187 emissores en funcionament el 2001 eren monolingües (un 58% de les 199 de 1998), un 30,5% l'utilitzaven en un 50-99% (31%, el 1998) i un 1,6% (1%, el 1998) menys de la meitat del temps d'emissió.

En la radiodifusió comercial privada, el desplegament de la normativa sobre política lingüística⁴ ha comportat un creixement de la presència del català, tant pel que fa a emissores com a hores d'emissió. Segons dades de la Direcció General de Mitjans Audiovisuals⁵, el 1998 hi havia 29 emissores (un 39% de les existents) que emetien més del 50% en català, mentre que el 2001 eren 67 i representaven un 71% del total. És significatiu l'increment d'emissores que emeten íntegrament en català: de les 20 (27%) de 1998 a les 45 (48%) de 2001.

Des d'una altra perspectiva, l'estudi de les graelles de programació posa de manifest que, de forma molt estesa, les emissores vinculades a cadenes amb implantació estatal emeten en català els temps de desconexió. En aquest sentit, en una anàlisi feta el juliol de 2002, només es van detectar com a excepcions a aquesta tendència les emissores locals de COPE; algunes d'Onda Rambla Catalunya, on la presència del català variava segons els casos, i Ràdio Salut-Europa FM.

No obstant això, també cal tenir en compte la presència relativa del català en l'oferta de ràdio que, en un context marcat per la concentració d'emissores, depèn del major o menor temps de programació pròpia que tenen les emissores integrades en cadenes estatals.

Pel que fa a les cadenes privades autòctones, i també d'acord amb les graelles de programació de juliol de 2002, set sobre vuit emetien exclusivament en català: Flaix FM i Ràdio Flaixbac, Ona Catalana i Ona Música, RAC 1 i RAC 105 FM i Ràdio Estel. L'excepció és Radio Tele-Taxi/RM Radio, amb una emissió conjunta de 87 hores setmanals, que no emeten programació en català. El panorama de l'oferta es completa amb Ràdio Marina de Blanes i Segre Ràdio, dues freqüències no vinculades a cadenes i amb una emissió íntegrament en català.

2.3. Televisió

Els primers anys dos mil, ha augmentat el nombre d'hores d'emissió de televisions terrestres a Catalunya. A partir de la temporada 2001-2002, les set emissores existents difonen 1.176 hores setmanals, davant de les 1.136 de la temporada precedent. Aquest augment, que s'explica pel pas dels segons canals públics (l'aleshores Canal 33 i La 2) a l'emissió continuada durant tot el dia, ha comportat també un creixement de 35,5 hores setmanals més en català.

Aquesta puja fa que les emissores de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV) augmentin el seu pes d'un 89,5% de l'oferta en català, el 2000-2001, a un 90,4%, el 2001-2002, mentre que les de

(4) En concret, a partir de la Llei de Política Lingüística de 1998, el Decret 269/1998 va establir que el català havia de ser present almenys en la meitat del temps d'emissió, i estar distribuït en totes les franges horàries, per bé que les emissores vinculades a cadenes estatals podien excloure'n una franja d'un màxim de sis hores.

(5) Direcció General de Mitjans Audiovisuals [En línia]: <<http://www6.gencat.net/dgrtv/catala/ccatala.htm>> [Consulta: desembre de 2002].

Taula 8. Oferta de televisió en català (2000-2002) (en hores setmanals)

Emissora	Temporada 2000-2001			Temporada 2001-2002			Variació (hores)
	Programació	En català	% en català	Programació	En català	% en català	
TV3	168	168	100	168	168	100	=
Canal 33	133	133	100	168	168	100	+35
La 2	163	23	14,1	168	23	13,7	=
La Primera	168	4	2,4	168	3,5	2,1	-0,5
Telecinco	168	4	2,4	168	6,5	3,9	+2,5
Antena 3	168	4	2,4	168	2,5	1,5	-1,5
Canal+	168	0	0	168	0	0	=
Total	1.136	336	29,6	168	371,5	31,6	+35,5

Font: DGPL, 2001: 67 i 2002: 75.

Taula 9. Audiència de la televisió a Catalunya: quota de mercat (1999-2001)

Emissora	2001	2000	1999
TV3	21,8	21,2	22,1
Telecinco	19,6	21,0	20,4
Antena 3	19,2	20,7	22,2
La Primera	19,0	18,7	18,1
La 2	6,3	6,5	5,2
Canal 33	6,1	5,1	6,1
Canal+	2,0	2,1	—
Altres	6,0	4,7	—

Font: DGPL, 2002: 76.

RTVE disminueixen d'un 8% a un 7,1%, perquè si bé La 2 amplia horaris d'emissió manté el mateix temps en català i La Primera el disminueix mitja hora; les emissores privades es mantenen en un 2,4%, tot i que amb una variació en la distribució entre Telecinco i Antena 3 (vegeu la taula 8).

L'oferta en català es completa, en les emissores terrestres, amb les televisions locals (TVL), que emeten majoritàriament en català. D'entrada, cal assenyalar que en la mesura que algunes estacions també difonen programació de televisions per satèl·lit, si s'analitzen les emissions de les TVL, l'anglès és la segona llengua utilitzada amb una diferència notable davant del castellà. En l'estudi monogràfic sobre el sector dirigit per Emili Prado i Miquel de Moragas (2002: 56-57), l'any 2001, el català era la llengua utilitzada en un 86% del temps d'emissió; l'anglès en un 10%, el castellà en un 3% i el català o el castellà indistintament en l'1% restant. No obstant això, en estudiar la programació (i no pas l'emissió; per tant, excloent emissions per satèl·lit i els anomenats *carrussels* textuais) de les televisions locals, la presència del català encara augmenta fins a un 91%, davant d'un 7%

L'oferta en català es completa, en les emissores terrestres, amb les televisions locals, que emeten majoritàriament en català

Taula 10. Cinema en català a Catalunya (1999-2001) (milers d'euros)

	1999			2000			2001		
	Films	Espectadors	Recaptació	Films	Espectadors	Recaptació	Films	Espectadors	Recaptació
Versió Original	18	125.630	505,8	18	91.933	387,9	13	147.207	668,5
Doblats	34	476.513	2007,7	51	642.670	2.877,4	60	619.419	2.825,2
Subtitulats	3	4.078	17	3	691	2,6	2	13.157	65,1
Total	55	606.221	2.530,5	72	735.294	3.268,0	75	779.783	3.558,9

Font: Departament de Cultura (2002b).

A Catalunya, entre 1997 i 2001, augmenta el nombre de films en versió catalana, però en termes relatius només s'arriba, el 2001, al 7,7% de les pel·lícules exhibides

en castellà i un 2% bilingüe català-castellà, fet especialment significatiu en el context de multiplicació de l'oferta de canals de televisió on el català no és present.

Quant a la televisió digital, el juliol de 2000, la Generalitat va signar un acord amb quatre operadores (Via Digital, Canal Satélite Digital, Quiero i Menta) per tal que, a partir de l'octubre del mateix any, quan emetessin pel·lícules "que compten amb versió catalana, les emetran amb l'opció de so catalana sempre que la versió catalana estigui disponible i no els generi un major cost" (DGPL, 2001: 68).

En relació amb el consum, els primers anys dos mil, TV3 es manté com a líder, recuperant la posició que havia tingut fins al 1998. És significatiu que, a més, augmenta l'audiència acumulada de les dues cadenes de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió –d'un 27,3%, el 1999, a un 27,9%, el 2001, passant per un 26,3%, el 2000– en un període de creixement de les "altres" opcions de televisió, on cal incloure les locals (vegeu la taula 9).

2.4. Cinema

El sector del cinema ha estat, tradicionalment, un dels àmbits on el català ha tingut una presència més feble. A principi dels anys dos mil, aquesta tendència s'ha mantingut, al mateix temps que es confirmaven els signes de reactivació del sector cinematogràfic al Principat en termes d'espectadors i de recaptació –no pas de producció, que continuava en una posició marginal.

A Catalunya, entre 1997 i 2001, s'exhibeixen anualment entorn d'un miler de pel·lícules⁶. En aquest període, augmenta el nombre de films en versió catalana, però en termes relatius només s'arriba, el 2001, al 7,7% de les pel·lícules exhibides, davant del 7,0% de 2000, el 5,3% de 1999 i el 6,2% de 1998. Tot i això, per contextualitzar bé les xifres, caldria tenir en compte el nombre de còpies que s'exhibeixen, molt superior en el cas del castellà. Així, i segons dades de la Direcció General de Política Lingüística per a l'any 2001, les pel·lícules que s'exhibeixen en català ho fan amb una mitjana d'una còpia en català per cada sis en castellà (DGPL, 2002: 103). És remarcable, però, que amb aquesta desproporció la mitjana d'espectadors per sessió sigui, segons la mateixa Direcció General, força semblant: 40,5 en català i 43,9 en castellà.

Entre 1999 i 2001, també es detecta un increment dels espectadors de cinema en català. Es tracta d'un augment notable, ja que es multipli-

(6) Amb un mínim de 970, el 2001, i un màxim de 1.158, el 1998 (Departament de Cultura, 2002b, taula 07).

quen per dos: es passa dels 387.260 de 1998 als 779.783 de 2001. No obstant això, en créixer durant el mateix període l'assistència al cinema en general, percentualment no hi ha una variació gaire significativa: els espectadors de cinema en català representen un 2,1%, el 1999, un 2,5%, el 2000, i un 2,4%, el 2001; és a dir, en tot el període, i malgrat l'augment, no se supera la marginalitat (vegeu la taula 10).

La posició residual del cinema en català s'observa encara en el fet que, atenent a la distribució dels espectadors en funció de la llengua de la versió del film, el català ocupa, de fet, una tercera posició: quasi el 93% són espectadors de cinema en castellà; entorn del 5%, en altres llengües, i només un 2-2,5% en català (DGPL, 2001: 103).

2.5. Internet

La qüestió lingüística a Internet no es pot estudiar, a diferència dels mitjans de comunicació de masses convencionals (premsa, ràdio, televisió o cinema), en termes de quotes o proporcions entre llengües diverses. Tenint en compte les especificitats d'aquest nou mitjà⁷, la dimensió lingüística es pot analitzar en termes de presència (més o menys qualificada) o absència d'una llengua.

En el cas del català, es comença a disposar d'alguns indicadors. Així, per exemple, l'Open Directory Project (www.dmoz.org) —que es caracteritza perquè la indexació de llocs web la realitzen persones i no ordinadors— situava el català, el març de 2002, com a dotzena llengua, amb 7.981 llocs web, darrere de l'anglès, l'alemany (148.240), l'espanyol (78.758), el francès (70.063), el polonès (62.303), l'italià (42.965), el suec (32.479), el neerlandès (32.462), el japonès (27.485), el danès (15.697) i el coreà (9.671), i davant del portuguès (7.774), el finès (7.261) o el rus (6.801).

En canvi, segons dades de la Secretaria de Telecomunicacions per a la Societat de la Informació, el maig de 2001 hi havia 1.682.000 pàgines i 47.241 llocs web en català. En castellà, la mateixa data, hi havia 23.000.000 de pàgines (Observatori de la Societat de la Informació, 2002a: 157 i següents). Malgrat les diferències entre xifres segons les fonts, s'ha observat un augment del nombre de pàgines web, en general, i de pàgines en català, en particular.

En aquest estudi s'assenyala que entre els llocs web amb més contingut hi ha la xarxa del Departament d'Ensenyament (www.xtec.es, amb 1.974 pàgines), el diari *Avui* (www.avui.com, 1.742 pàgines) i la Generalitat (www.gencat.es, 1.449 pàgines) (Observatori de la Societat de la Informació, 2002a: 162).

En el marc de la recerca sobre el català als mitjans promoguda per l'Institut d'Estudis Catalans, el juny de 2002 es va fer un estudi dels llocs web de les 50 principals empreses de Catalunya segons el volum de facturació⁸. Als 48 llocs web⁹, la presència del català se situava en tercera posició (12 llocs, 25%), darrere del castellà (43 llocs, 89,6%) i de l'anglès (20 llocs, 41,7%).

En termes de política lingüística, cal remarcar la proporció de webs monolingües (47,9%), cap dels quals en català, davant dels que opten per més d'una llengua (52,1%). Als llocs web d'aquesta segona categoria, un 28% dona possibilitat d'elecció de llengua a la pàgina principal, de forma que acorda un tracte similar a totes les opcions lingüístiques;

Atenent a la distribució dels espectadors en funció de la llengua de la versió del film, quasi el 93% són espectadors de cinema en castellà; entorn del 5%, en altres llengües, i només un 2-2,5% en català

Malgrat les diferències entre xifres segons les fonts, s'ha observat un augment del nombre de pàgines web, en general, i de pàgines en català, en particular

(7) A efectes lingüístics, i davant dels que hem anomenat mitjans de comunicació de masses convencionals, podem assenyalar com a especificitats d'Internet certa *des-territorialització* —en el sentit que pot arribar a tot el món i no a una àrea geogràfica concreta— i la falta de *regulació* —en la mesura que les iniciatives d'Internet han nascut sense un marc legal establert.

(8) Empreses que, el 2001, tenien una facturació igual o superior a 395 milions d'euros, segons el rànquing *Catalunya 25.000. Principals empreses catalanes*. Barcelona-Madrid: Generalitat de Catalunya. Centre d'Informació i Desenvolupament Empresarial-Dun&Brandstreet, 2002 [CD-ROM].

(9) Dues de les empreses —Moyresa i Grup Supeco-Maxor— no disposaven de web propi.

A Internet es confirma cert trilingüisme (castellà, català, anglès, en aquest ordre) que no es dona en els mitjans de comunicació de masses convencionals

Taula 11. Llengua dels webs de les 50 principals empreses de Catalunya (juny 2002)

Llengua	Nº de webs
Webs en una llengua	23
Castellà	20
Anglès	2
Alemanys	1
Webs en dues llengües	15
Català, castellà	6
Castellà, portuguès	1
Castellà, anglès	6
Anglès, italià	1
Anglès, alemany	1
Webs en tres llengües	6
Català, castellà, anglès	6
Webs en quatre llengües	3
Castellà, anglès, francès, alemany	3
Webs en sis llengües	1
Castellà, anglès, francès, alemany, italià, portuguès	1
Empreses sense web	2

Font: Elaboració pròpia.

la resta, en prioritza alguna, ja que la pàgina inicial té algun idioma per defecte. Entre aquestes, 11 pàgines donen el castellà (64,71% del total de webs amb més d'una llengua); 4, el català (23,53%), i 2, l'anglès (11,76%).

Finalment, en la relació entre sectors econòmics i llengua hi ha cinc empreses dedicades a la comercialització o la fabricació de vehicles o components per a vehicles amb una presència nul·la del català als seus llocs web. Els webs de les dues caixes d'estalvi presents permeten l'elecció d'idioma, mentre que els dels dos bancs inclosos tenen la pàgina inicial en castellà.

També es compta amb alguns recursos disponibles pel que fa als hàbits lingüístics dels usuaris a la Xarxa, que els primers anys dos mil apunten ja alguna tendència. Així, si bé es confirma cert trilingüisme (castellà, català, anglès, en aquest ordre) que no es dona en els mitjans de comunicació de masses convencionals, també es detecta un reforçament del català i del castellà, i una minva del pes de l'anglès. En aquest sentit, el plurilingüisme a la Xarxa és, cada vegada més, una opció minoritària, d'acord amb el percentatge (superior a la meitat, i creixent) d'usuaris que només visiten pàgines web en català i/o en castellà. També en aquesta línia, i d'acord amb les *Estadístiques de la Societat de la Informació Catalunya 2001* (Observatori de la Societat de la Informació, 2002a: 22), un terç (31%) dels usuaris és monolingüe en castellà, ja que només visita llocs web en aquest idioma.

Taula 12. Llengua dels llocs web visitats pels usuaris a Catalunya (2001-2002) (%)

	Abril 2001	Novembre 2001	Maig 2002	+/-
Català	48,9	51,4	57,6	+8,7
Castellà	82,7	84,9	87,2	+4,5
Només català o castellà	54,6	55,2	58,6	+4
Anglès	44,5	43,3	40,5	-4
Altres	7,6	6,0	9,1	+1,5

Font: Observatori de la Societat de la Informació (2002b).

3. Política lingüística i política de mitjans

L'àmbit dels mitjans de comunicació ha reforçat, de forma creixent entre 1998 i 2001, el pes dins de les principals mesures de foment del català que aplica directament el Departament de Cultura de la Generalitat¹⁰. Així, dels 22,13 milions d'euros que el 1998 es van destinar a aquests conceptes, el 41% (9,08 milions) es van dedicar a premsa en català, llibre en català, producció cinematogràfica, doblatge de pel·lícules, vídeo, producció discogràfica i cançó. El 2001, amb 13,91 milions d'euros, la proporció s'acostava a la meitat: el 48,3% (DGPL, 2002: 16).

En el camp de la premsa en català, el 2000, es van destinar 3.845.044,60 euros i, el 2001, 3.826.689,14 euros (DGPL, 2001: 76; 2002: 90) en concepte d'ajuts a l'edició i la comercialització de premsa en català, i suport econòmic als projectes per a la consolidació d'empreses periodístiques i extensió de la premsa en català. També es van mantenir les aportacions, iniciades l'any 1997, a les agències de notícies Efe i Europa Press, per assegurar l'edició de notícies en català. El període 1997-2001, se'ls van atorgar, en conjunt, 297.500,99 euros (DGPL, 2002: 94).

La producció cinematogràfica i audiovisual autòctona rep ajuts i subvencions directes i indirectes. Les directes, les gestionava la Direcció General de Promoció Cultural fins a la creació de l'Institut Català de les Indústries Culturals (ICIC); el 2000, van arribar als gairebé 4,57 milions d'euros, destinats essencialment a llargmetratges per a cinema en versió catalana (0,76 milions) i llargmetratges televisius i sèries de ficció i animació per a televisió (2,72 milions d'euros). L'any 2001 les subvencions per a la versió catalana de llargmetratges cinematogràfics, que ja van ser gestionades per l'ICIC, van ser d'1.125.828,49 euros; les concedides a empreses de televisió per a la realització de llargmetratges televisius, documentals o sèries de ficció o animació per a Televisió de Catalunya, atorgades directament per l'ICIC, van ser de 2.704.554,47 euros (Departament de Cultura, 2002:315).

Pel que fa als ajuts indirectes, el 2000, el Departament de Cultura va facilitar l'obertura d'una línia de crèdit de fins a 30,05 milions d'euros mitjançant un acord amb l'Institut Català de Finances i les dues associacions professionals representatives del sector: l'Associació Catalana de Productors Cinematogràfics i Audiovisuals i l'Associació Barcelona

L'àmbit dels mitjans de comunicació ha reforçat, de forma creixent entre 1998 i 2001, el pes dins de les principals mesures de foment del català que aplica directament el Departament de Cultura de la Generalitat

El 2000, es van destinar 3.845.044,60 euros i, el 2001, 3.826.689,14 euros en concepte d'ajuts a l'edició i la comercialització de premsa en català, i suport econòmic als projectes per a la consolidació d'empreses periodístiques i extensió de la premsa en català

(10) Cal remarcar que hi ha també actuacions d'altres departaments. En l'àmbit de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, aquest és el cas del Departament de la Presidència.

En cinema, els ajuts s'orienten en dues direccions: el suport a la producció i el doblatge, que s'explica pel gran pes de les pel·lícules estrangeres i, en concret, nord-americanes

El 2000, es va reorientar la política lingüística en cinema: es va posar fi a l'intent d'aplicar-hi una política de quotes de distribució i exhibició de pel·lícules en català

Audiovisual. El febrer de 2002, Cultura va aprovar la renovació d'aquest conveni per tres anys més i per un import total de 150 milions d'euros (*Avui*, 23 de març de 2002, pàg. 46). Per la seva banda, el Consorci Català per a la Promoció Exterior de la Cultura (COPEC) va destinar, el 2000, fins a 0,24 milions d'euros a subvencionar la participació catalana en mostres i festivals de cinema estrangers.

En matèria de vídeo i DVD, el 2000, la Direcció General de Política Lingüística va invertir més de 0,13 milions d'euros per al doblatge i l'edició de sis títols i per a l'edició d'uns altres 45 films en DVD, que incorporen el català a la banda de so, als subtítols o a totes dues modalitats. El 2001, el Departament de Cultura va donar ajuts per a les despeses d'edició de les còpies mestres "sense incloure en cap cas el doblatge perquè sembla més adequat incidir en el doblatge a la primera explotació de les pel·lícules, és a dir, a la que es fa en gran pantalla" (DGPL, 2002: 110).

Finalment, en el suport a l'edició i la promoció de fonogrames, el 2001, a través del Departament de Cultura, es van aportar 274.418,52 euros en ajuts directes a la producció, l'adquisició de còpies i el suport a la promoció a 32 produccions discogràfiques (274.418,52 euros, el 2000). També es van destinar uns altres 6.010,12 euros a la producció de 12 videoclips (13, el 2000) en el marc del conveni entre el Departament i la CCRTV.

En l'àmbit específic del cinema, els ajuts s'orienten en dues direccions: el suport a la producció i el doblatge, que s'explica pel gran pes de les pel·lícules estrangeres i, en concret, nord-americanes. Així, el 2001, les 420 pel·lícules d'aquest país van representar el 43,3% de totes les exhibides, però van aplegar el 63,1% dels espectadors i van recaptar el 63,4% dels ingressos (Departament de Cultura, 2002b)¹¹. Les aportacions han augmentat progressivament des de final dels noranta: 357.082,72 euros (any 1999), 1.156.730,48 (2000) i 1.167.367,66 (2001) (DGPL, 2002: 109).

Tot i això, en aquest sector cal remarcar que, el 2000, es va reorientar la política lingüística: es va posar fi a l'intent d'aplicar-hi una política de quotes de distribució i exhibició de pel·lícules en català, prevista a la Llei de Política Lingüística de 1998 i concretada en el Decret 237/1998, de 8 de setembre. Davant l'oposició de distribuïdors, agrupades a Fedicine (Federación de Distribuidores Cinematográficos), i exhibidores, l'aplicació del Decret es va ajornar diverses vegades fins que el mes de maig el conseller de Cultura en va proposar la derogació¹² en el marc de la negociació entre el Departament de Cultura i Fedicine. Com a resultat, es va arribar a un acord perquè les grans distribuïdors nord-americanes doblassin al català un nombre significatiu de pel·lícules comercials, en particular les infantils, i incrementessin progressivament l'abast de la distribució d'aquestes versions doblades. A canvi, la Generalitat derogava el polèmic Decret i es comprometia a mantenir els ajuts al doblatge i a la còpia de les pel·lícules.

Segons l'*Informe sobre política lingüística 2000* (DGPL, 2001: 88), aquest acord "significa un canvi d'actitud de les empreses americanes envers la llengua catalana, i, per tant, un reconeixement internacional del català més important, que comportarà, a mig termini, un canvi de cultura empresarial de les companyies, que han passat a doblar sistemàticament i a instància seva, i no ocasionalment i a súplica de la Genera-

(11) Les 51 catalanes (5,3%) van tenir l'1,3% dels espectadors i la mateixa proporció de la recaptació.

(12) Decret 172/2000 (DOGC, núm. 3.146, de 24 de maig de 2000).

litat com fins ara". Segons les dades de la Direcció General, l'any 2000, deu distribuïdores diferents, entre les quals per primera vegada les cinc nord-americanes, van doblar pel·lícules al català. Les nord-americanes en van doblar deu. La Generalitat va subvencionar aquestes iniciatives amb un total d'1.156.730, 48 euros.

L'any 2001, al costat d'alguna iniciativa històrica, com ara l'estrena de la pel·lícula infantil *Doraemon i les mil i una aventures* exclusivament en català amb 52 còpies distribuïdes per tot Catalunya, es va plantejar un nou conflicte entorn del film *Harry Potter i la pedra filosofal*, en negar-se Warner Bros a doblar-lo al català, malgrat que la Generalitat n'assumia el cost. Aquesta decisió va donar lloc a una campanya ciutadana, que va acabar amb una nota de disculpes per part de Warner Bros, el subtítol de set còpies de *Harry Potter i la pedra filosofal* i el compromís de doblar la resta de pel·lícules de Harry Potter. El 2002, en estrenar-se el segon film, *Harry Potter i la cambra secreta*, la polèmica es va plantejar entorn de la discriminació de la versió doblada al català en el nombre de còpies: unes 13 davant d'unes 110 en castellà.

4. Conclusió

Els primers anys dos mil, en quasi tots els mitjans de comunicació s'ha produït un increment de la presència de la llengua catalana en termes d'oferta que, generalment, ha comportat un creixement de l'audiència.

No obstant això, la llengua catalana continua ocupant la segona posició darrere del castellà, amb algunes variacions segons els mitjans. En el consum, per exemple, la proporció en la ràdio generalista es pot calcular en un 58% en castellà davant del 42% en català; en la ràdio especialitzada, però, baixa a un 68% i un 32%, respectivament; en televisió a un 70%-30%; en premsa diària, a un 75%-25% i, en cinema, a un quasi insignificant 93%-2% (altres llengües, 5%). En tots els grans mitjans, doncs, hi ha un desequilibri a favor del castellà. En canvi, el català ocupa una posició majoritària en premsa local i comarcal, premsa gratuïta i ràdios i televisions locals.

Els primers anys d'evolució d'Internet apunten cap a l'homologació lingüística d'aquest àmbit amb els altres mitjans: tendència creixent a visitar pàgines web majoritàriament en castellà i, en segon lloc, en català, al mateix temps que perd pes l'anglès. Sembla, doncs, que la *normalització* apunta cap a la posició secundària del català.

Els primers anys dos mil, en quasi tots els mitjans de comunicació s'ha produït un increment de la presència de la llengua catalana en termes d'oferta que, generalment, ha comportat un increment de l'audiència

En tots els grans mitjans, hi ha un desequilibri a favor del castellà. En canvi, el català ocupa una posició majoritària en premsa local i comarcal, premsa gratuïta i ràdios i televisions locals

Referències

- Departament de Cultura (2001): *Memòria del Departament de Cultura 2000*. Barcelona: Departament de Cultura.
- Departament de Cultura (2002a): *Memòria del Departament de Cultura 2001*. Barcelona: Departament de Cultura.
- Departament de Cultura (2002b): *Estadístiques culturals de Catalunya 2002*. Barcelona: Departament de Cultura.
- Direcció General de Política Lingüística (2001): *Informe sobre política lingüística 2000*. Barcelona: Direcció General de Política Lingüística.

Direcció General de Política Lingüística (2002): *Informe sobre política lingüística 2001*. Barcelona: Direcció General de Política Lingüística.

El País (2002): *Anuario El País 2002*. Madrid: El País.

Observatori de la Societat de la Informació (2002a): *Estadístiques de la Societat de la Informació Catalunya 2001*. Barcelona: Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació.

Observatori de la Societat de la Informació [En línia] (2002b): *Enquesta sobre la penetració de les TIC a la societat catalana-Maig 2002*. Barcelona: Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació <http://dursi.gencat.es/generados/catala/societat_informacio/recurs/doc/resum_enquesta_tic_llars__maig_02.doc> [Consulta: desembre de 2002].

Prado, Emili i Miquel de Moragas (2002): *La televisió local a Catalunya. De les experiències comunitàries a les estratègies de proximitat*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya. (Quaderns del CAC. Número extraordinari).